

1

Volám sa Jonah Ellington Basie Hines Eldridge Wilson Hampton Armstrong Kirk. Mesto som miloval už od malička – až pokiaľ mi pamäť siaha. Môj príbeh je príbehom opätovanej lásky. Je to príbeh o strate a nádeji, o zvláštnosti, ktorá leží hneď pod napätým povrchom každodennosti, o zvláštnosti, ktorá sa zaráva nekonečne hlboko.

Ulice mesta neboli dláždené zlatom, tak ako povedali niektorým priťahovalcom, ktorí sem merali cestu cez pol zemegule. Nie všetci mladí speváci, herci či autori sa stali hviezdami krátko potom, čo odišli zo svojich malých miest za jasnými svetlami, hoci si možno aj mysleli, že sa im to podarí. V metropole prebývala smrť, tak ako prebývala kdekoľvek inde. K vraždám tu dochádzalo častejšie ako v pokojnej dedinke, o ľudské nešťastie či hrozné zážitky tu nebola núdza. Mesto však bolo aj miestom zázrakov, mágie, temnej aj tej dobrej, mágie, s ktorou som mal počas svojho rušného života bohaté skúsenosti – vrátane jednej noci, keď som zomrel a zasa som ožil.

2

Keď som mal osem rokov, stretol som ženu, ktorá tvrdila, i keď až o dva roky neskôr, že ona je mesto. Povedala, že mestá tvoria najmä ľudia – viac ako čokoľvek iné.

Iste, treba mať kancelárske budovy, parky, nočné kluby, múzeá a to všetko, no nakoniec sú to ľudia – a to, čo sú títo ľudia zač – čo rozhoduje, či je mesto veľké alebo nie. A ak je mesto veľké, má svoju vlastnú dušu – utkanú z nití miliónov jednotlivých duší, ktoré tu žili v minulosti a dnes.

Tá žena povedala, že toto mesto má mimoriadne citlivú dušu a že dlho premýšľalo, aký život majú ľudia, ktorí v ňom žijú. Mesto sa obávalo, že napriek všetkému, čo môže svojim obyvateľom ponúknuť, je až priveľa takých, pre ktorých je sklamaním. Toto mesto sa poznalo lepšie, ako sa môže poznať akýkoľvek človek, vedelo o všetkých svojich krásach, pachoch, zvukoch, o každom hrbolčeku na stene či o každom tajomstve, no nevedelo, aké to je byť človekom a žiť medzi tými tisíckami kilometrov ulíc. A tak, hovorila žena, aby mohla duša medzi týmito ľuďmi žiť, urobila sa človekom. A tým človekom bola ona.

Tá žena, ktorá bola mestom, zmenila môj život a ukázala mi, že svet je záhadnejšie miesto, ako by si človek myslel, ak by si o ňom robil obraz prevažne z novín, časopisov, televízie či najnovšie z internetu. O tejto žene vám musím hovoriť, o nej a niektorých hrozných veciach, ktoré sa v spojitosti s ňou udiali a ktoré ma stále prenasledujú.

To už však predbieham, ako zvyknem. Život, akýkoľvek, nie je len jeden príbeh, sú ich v ňom tisícky. Takže keď chcem jeden rozpovedať, občas odbočím do nejakej úzkej uličky, keď by som mal ísť po bulvári, alebo keď je príbeh dlhý štrnásť blokov, niekedy začnem vo štvrtom bloku a musím sa vrátiť, aby to celé dávalo zmysel.

Navyše, neľutujem tieto slová do klávesnice a mám sklony k táranu – tak ako táram aj teraz do tohto magnetofónu. Môj priateľ Malcolm vraví, aby som to nevolal táranie, ale orálna história. To znie povýšenecky – akoby som bol maximálne presvedčený, že som v živote dosiahol veci, ktorými sa zapíšem do histórie. Napriek tomu je to možno najvýstižnejší termín. Orálna história. Áno, znamená to, že tu sedím a deriem si jazyk. Keď to niekto z pásky prepíše do počítača, text upravím, aby som čitateľa ušetril všetkých „vlastne“, „ehm“ a viet, ktoré nikam nevedú, a taktiež preto, aby som sa urobil múdrejším, ako v skutočnosti som. V každom prípade, musím rozprávať, pretože v písaní mi bráni počiatočná artritída v prstoch – zatiaľ nič vážne, no keďže som klavirista a nič iné neviem, musím si chrániť hánky, aby som mohol hrať.

Malcolm vraví, že musím byť zarytý pesimista – podľa toho, ako často hovorím „zatiaľ nič vážne“. Ak cítim neidentifikovateľnú bolesť v niekto-rej nohe a Malcolm sa ma spýta, prečo si toľko masírujem lýtko, poviem:

„Len taký divný pocit, zatiaľ nič vážne.“ Myslí si, že som presvedčený, že mám hlboko v žilách krvnú zrazeninu, ktorú si uvoľním, a ešte v ten deň mi zlyhajú pľúca či mozog, hoci také čosi mi nikdy nenapadlo. Tými troma slovami chcem len upokojiť svojich priateľov – ľudí, o ktorých si *ja* robím starosti, keď majú chrípku, točí sa im hlava alebo ich bolí v lýtku, pretože aj mne by sa uľavilo, keby ma upokojili slovami: „Zatiaľ nič vážne.“

To posledné, čo som, je zarytý pesimista. Som optimista a vždy som ním bol. Život mi nedal žiaden dôvod očakávať to najhoršie. Tak dlho, ako milujem toto mesto, teda až pokiaľ mi pamäť siaha, som optimista. Optimistom som bol aj vtedy, keď sa stalo to všetko, o čom sa vám chystám porozprávať. Hoci sa sem-tam vrátim späť, aby som vás uviedol do kontextu, tento konkrétny príbeh sa začal odvíjať v roku 1967, keď som mal desať rokov. Bol tomu rok, keď tá žena povedala, že je mestom. V júni toho roku som sa s mamou nasťahoval do dedovho domu. Mama sa volala Sylvia a bola to speváčka. Dedo sa volal Teddy Bledsoe, nikdy len Ted a zriedka Theodore. Dedo Teddy bol klavirista a bol mojím vzorom.

Ten dom bol dobrým miestom. Na prízemí aj na poschodí mal po štyri izby a boli tu dve kúpeľne, z toho jedna mala vaňu. Klavír stál vo veľkej predsieni a dedo na ňom hral každý jeden deň, hoci štyri večery do týždňa vystupoval v hoteli a tri poobedia hral do pozadia v nákupnom centre – v najluxusnejšom butiky s oblečením, kde šaty stáli asi toľko, koľko dedo zarobil za mesiac v oboch prácach dokopy, a cena kožuchu sa mohla pokojne rovnať novému Chevroletu. Hovoril, že hranie bolo preňho vždy potešením, no keď hral doma, bolo to *iba* pre potešenie.

„Ak si chceš v duši udržať hudbu, Jonah, musíš trocha hrať každý deň čisto len pre potešenie. Inak z toho nebudeš mať radosť, a ak stratíš tú radosť, nebudeš znieť dobre ľuďom, ktorí poznajú klavír – alebo sám sebe.“

Vonku za domom bola betónová terasa a malý dvorček a pred domom bola veranda a pred ňou ešte menší dvorček, kde rástli obrovské javory, ktoré na jeseň sčerveneli ako oheň. A keď z nich opadali listy, vyzeralo to, akoby bola tráva posiatá obrovskými tlejúcimi uhlíkmi. Štvrť by ste si zrejme zaradili do nižšej strednej triedy, no ja som vtedy o tom takto nerozmýšľal a stále to tak nevidím. Dedo Teddy neveril na triedenie, škatuľkovanie, nálepkovanie ľudí slovami a ja mám rovnaký názor.

V roku 1967 sa svet menil, i keď, samozrejme, mení sa vždy. Raz bola štvrt' židovská, potom prevážili poľskí katolíci. Pán a pani Steinovci, ktorí sa z domu odsťahovali, no stále ho vlastnili, ho prenajali mojim starým rodičom v roku 1963, keď som mal šesť rokov, a o dva roky neskôr im ho predali. Boli to prví černosi, ktorí v tejto štvrti žili. Dedo vravel, že spočiatku s tým mali ľudia problém – viete si to predstaviť – no nikdy to nebolo také zlé, že by sa museli odsťahovať.

Podľa deda tam vydržali z troch dôvodov. Po prvé, do ničoho sa nemiešali, kým ich niekto nevyzval. Po druhé, dedo hral zadarmo na niektorých akciách v Sieni sv. Stanislava vedľa kostola, kam mnohí z okolia chodili na omšu. Po tretie, moja babka, Anita, bola sekretárkou Monsignora McCarthyho.

Dedo bol skromný, no ja sa o ňom skromne vyjadrovať nebudem. Nemali s babkou až také problémy, pretože z nich vyžarovala istá urodzenosť. Babka bola vysoká, dedo ešte vyšší a obaja sa niesli so značnou hrdosťou. Rád som ich pozoroval, ako kráčajú, ako sa ladne pohybujú, ako dedo vždy babke pomôže do kabáta a otvára jej dvere a ako mu babka vždy poďakuje. Taktiež sa pekne oblekali. Dedo i doma nosil oblekové nohavice, bielu košelu a traky, a keď hral na klavíri či zasadol k večeri, vždy mal pod krkom motýlika. Keď som bol s nimi, boli láskaví, zábavní a milujúci, ako už starí rodičia bývajú, no vždy som si uvedomoval, pri oboch, že to je preto, lebo tam *som*.

V apríli 1967 zomrela babka v práci na mozgovú embóliu. Mala len päťdesiatdva rokov. Bola taká plná života, že som si nikdy neuvedomil, že by mohla niekedy zomrieť. Myslím, že ani nikto iný. Po jej náhlom skone boli tí, čo ju poznali, nielen zdrvení žiaľom, ale aj šokovaní. Dusili v sebe úzkosť, ktorú nemohli prejaviť – akoby slnko odrazu vyšlo na západe a zapadlo na východe, presvedčení, že ak by sa na to niekto odvážil upozorniť, mohlo by to vyvolať apokalypsu – akoby sa zemeguľa mohla točiť ďalej len za predpokladu, že sa všetci tajne dohodnú, že o tejto revolučnej zmene pomlčia.

V tom čase sme sa s mamou tlačili v byte v centre mesta – na štvrtom poschodí v dome bez výtahu, s dvoma oknami do ulice v obývačke. Z kuchyne a mojej detskej izby bol výhľad len na tmavú tehlovú stenu priľahlej budovy. Mama tri večery do týždňa spievala v bluesovom klube a päť dní pracovala v bistro Woolworth's. Čakala na svoj životný zlom. Ja som mal

vtedy takmer desať rokov a život ma už čosi naučil, no musím sa priznať, že istý čas som si myslel, že by rovnako uvítala zlom v ktorejkoľvek kariére – či už by to znamenalo spievať vo väčších a lepších lokáloch, alebo robiť čašníčku v luxusnom steakhouse – čo by prišlo prv.

Prišli sme k dedkovi, aby sme uňho ostali na pohreb a nejaký čas po ňom, aby nebol sám. Predtým som ho nikdy nevidel klamať. Na týždeň si vzal v práci voľno a väčšinu dňa sa zdržiaval vo svojej spálni. Občas som ho však našiel sedieť pri okne na konci chodby na druhom poschodí a len tak hľadieť do ulice alebo na kresle v obývačke, s neprečítanými novinami zloženými vedľa na stolíku.

Keď som sa s ním pokúsil porozprávať, posadil si ma na kolená a povedal: „Teraz mlčme, Jonah. Na rozprávanie máme ešte celé roky.“

Dedo bol statný chlap a ja som bol na svoj vek malý, útlý chlapec. V týchto chvíľach som sa však cítil ako v bavlnke. Toto mlčanie bolo iné ako bežné ticho, a hoci bolo smutné, bolo aj hlboké, jemné a pokojné. Párkrát sa stalo, že som zaspal, s hlavou opretou o jeho širokú hrud', hoci z veku, keď som potreboval poobede spať, som už vyrástol.

V ten týždeň žialil, iba keď hral na klavíri v predsieni. Jeho žiaľ bol nehluchý – myslím, že posmrkávanie bolo pod jeho dôstojnosť, no slzy sa mu spustili, len čo zazneli prvé tóny, a kým hral, nedali sa zastaviť – či už to bolo desať minút, alebo hodina.

Keď už hovorím zoširoka, poviem vám o dedovej muzikálnosti. V jeho hre sa odrážal jeho dobrý vkus a virtuozita a ľavačkou hral úžasne, najlepšie, ako som kedy koho počul. V hoteli, kde pracoval, boli dve jedálne. Jedna bola francúzska, formálna, a hral v nej harfista. Výzdoba vám buď pripadala elegantná, alebo vám z nej prišlo nevoľno. Druhá bola klenot štýlu art deco v odtieňoch modrej a sivej s množstvom trblietavého čierneho granitu a čierneho laku – pripomínala skôr večerný klub a podávalo sa tu len americké jedlo. Dedo hral v tej v štýle art deco, kde sa staral o hudbu v pozadí medzi siedmou a deviatou – väčšinou išlo o klasické americké balady a zopár svižnejších skladieb od Cola Portera. Medzi deviatou hodinou a poľnocou sa k nemu pridali traja ďalší hudobníci a táto parta to roztočila tanečnou muzikou z tridsiatych a štyridsiatych rokov. Dedo Teddy rozhodne vedel, ako rozhybať klávesy.